

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЖВАНЕНКО СВІТЛАНА АНАТОЛІВНА

УДК 330.46:338.46

**МОДЕЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІКИ КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ СИСТЕМ**

08.00.11 – математичні методи, моделі
та інформаційні технології в економіці

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Запоріжжя – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Бердянському державному педагогічному університеті, м. Бердянськ.

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор
ЗАХАРЧЕНКО Павло Васильович,
Бердянський державний педагогічний університет,
м. Бердянськ,
завідувач кафедри фінансів і кредиту.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
ЧЕРНЯК Олександр Іванович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, м. Київ,
завідувач кафедри економічної кібернетики;

кандидат економічних наук
САВУШКІН Дмитро Ігорович,
ПрАТ «Азовська кабельна компанія», м. Бердянськ,
заступник генерального директора з економіки.

Захист відбудеться «23» лютого 2018 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.127.10 при Класичному приватному університеті за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, ауд. 124.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Класичного приватного університету за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, ауд. 114.

Автореферат розісланий «22» січня 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т. Ю. Огаренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Реформування національної економіки пов'язане з глибокими структурними перетвореннями в усіх сферах суспільного життя та трансформацією господарського комплексу України. Одним з найважливіших завдань цього процесу залишається пошук раціональних методів і способів активізації розвитку тих видів діяльності, для яких існують усі необхідні умови і які за своєю соціальною результативністю та економічною віддачею можуть скласти гідну конкуренцію традиційним галузям господарства. Серед таких «точок зростання» пріоритетне місце посідає курортно-рекреаційна сфера.

У сучасній світовій економіці курортні рекреації – одна з високоприбуткових і найбільш динамічних сфер господарства, що розвиваються. Для багатьох країн вони є не лише джерелом фінансових надходжень, що постійно зростають, завдяки залученню туристів країни активно розвивають інфраструктуру територій, створюють додаткові робочі місця. Україна володіє потужним курортно-рекреаційним потенціалом, ефективне освоєння якого може принести реальну економічну вигоду. Тому рекреаційна сфера в процесі ринкової трансформації економіки повинна посісти одне з провідних місць у структурі господарського комплексу.

Однак, незважаючи на багату курортно-рекреаційну ресурсну базу й широку мережу суб'єктів туристичної діяльності, в Україні досі відсутня чітка сучасна стратегія розвитку курортів, що відповідає загальносвітовим і європейським нормам. Унаслідок цього за рівнем розвитку курортно-туристичної сфери Україна на одному з останніх місць у Європі, а ступінь відповідності діяльності її курортної підсистеми екологічним вимогам до стану навколишнього природного середовища досить низький. Тому одним з актуальних напрямів наукових досліджень у цій галузі є розробка відповідних системних концепцій інноваційно-інвестиційних перетворень для подальшого розвитку, заснованих на сучасних підходах до дослідження складних економічних систем, перш за все, на методах системного дослідження та економіко-математичного моделювання.

Інноваційно-інвестиційний розвиток економічних систем є важливим аспектом в економічній проблематиці. З нею безпосередньо пов'язані проблеми формування, розвитку, зміни економічних систем, які висвітлено в працях багатьох учених, зокрема, Д. Бела, Е. Денісона, П. Друкера, С. Ковалю, Р. Солоу, Дж. Стігліца, Я. Тінбергена, Й. Шумпетера та ін. Загальним проблемам інноваційно-інвестиційних процесів у національній економіці присвячені публікації таких українських науковців: М. Долішнього, А. Гальчинського, В. Геєця, А. Грищенка, Т. Клебанової, М. Скрипниченко та ін.

Проведені дослідження ґрунтуються на фундаментальних працях фахівців у галузі теорії економіко-математичного моделювання та її застосування в реальній економіці (В. Вітлінського, І. Лук'яненко, Н. Максишко, О. Черняка та ін.); теорії та практики вивчення інноваційної діяльності (А. Кляйкнехта, К. Ковальчука, М. Кондратьєва, Т. Меркулової, Д. Фрімена); фінансового забезпечення інноваційної діяльності (А. Анчішкіна, Ф. Візера, Л. Гур'янової, В. Порохні та ін.); економічних процесів у курортно-рекреаційній сфері (М. Амірханова, Г. Бакурової, П. Гудзя, П. Захарченка, Д. Савушкина, В. Пономаренка та ін.).

Відаючи належне науковій та практичній значущості праць названих учених, необхідно підкреслити, що певне коло завдань є недостатньо розвинутими. Так, потребує подальшого дослідження методологія системного інноваційно-інвестиційного розвитку економіки курортно-рекреаційних систем, яка повинна передбачати врахування нелінійного характеру перебігу економічних процесів; зміну стану, структури та адаптивних властивостей суб'єктів рекреаційної діяльності відповідно до розвитку світових процесів; суттєве підвищення впливу й непередбачуваності конкурентного середовища нашої країни, в якому розвиваються курортно-рекреаційні системи, тощо. Особливої актуальності набувають завдання з розробки та вдосконалення комплексу економіко-математичних моделей, які дають змогу на практиці розв'язувати існуючі завдання функціонування вітчизняних курортно-рекреаційних комплексів, забезпечують їх цілеспрямований рух у межах обраних пріоритетів розвитку. Зазначене зумовило вибір теми дисертації, її мету, а також спектр і зміст завдань для її досягнення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи Бердянського державного педагогічного університету та за комплексними держбюджетними темами кафедри економічної кібернетики і фінансів Бердянського державного педагогічного університету «Методологічні аспекти дослідження розвитку соціально-економічних систем» (номер державної реєстрації 0113U000473), де особисто автором розроблено методологію моделювання та моделі інноваційного розвитку курортно-рекреаційних систем, і «Методологічні аспекти дослідження розвитку економіки курортно-туристичних територій» (номер державної реєстрації 0114U000688), де особисто автором розроблено методологію моделювання та моделі розвитку на основі приватно-державного партнерства. Внесок здобувача полягає в дослідженні наукових підходів до особливостей інноваційно-інвестиційного розвитку курортно-рекреаційної економіки та обґрунтуванні поведінки курортно-рекреаційної системи в умовах інноваційної й ринкової мінливості, їх видів та властивостей, а також удосконаленні, розробці й упровадженні моделей розвитку на основі інвестиційного забезпечення інноваційних процесів і приватно-державного партнерства.

Мета і завдання дослідження. *Мета дослідження* полягає в обґрунтуванні та розробці концептуальних положень і комплексу економіко-математичних моделей розвитку курортно-рекреаційних систем на основі системних інноваційно-інвестиційних перетворень для підвищення ефективності їх діяльності як підґрунтя прийняття виважених управлінських рішень, спрямованих на зростання ролі курортних рекреацій в економіці України.

Для досягнення цієї мети поставлено такі *завдання*:

- здійснити комплексний аналіз ролі та місця курортних рекреацій у розвитку національної економіки, структури, закономірностей функціонування та тенденцій зміни їх стану в процесі інноваційно-інвестиційних ринкових перетворень економіки України;

- визначити особливості та закономірності конкурентоспроможності курортно-рекреаційних систем у ринковому середовищі, узагальнити вітчизняний і світовий досвід моделювання інноваційно-інвестиційних перетворень;

- розробити концепцію моделювання інноваційно-інвестиційного розвитку економіки курортно-рекреаційних систем за допомогою сучасних математичних підходів і методології системного аналізу та отримати основні критерії їх перетворень;
- узагальнити теоретико-методологічні засади застосування інноваційної діяльності в курортно-рекреаційній економіці;
- формалізувати основні функції інновацій у курортно-рекреаційній економіці та розробити методи моделювання інноваційно-інвестиційного розвитку на основі моделі попиту й розширеного виробництва інноваційних курортно-рекреаційних продуктів;
- побудувати та виконати сценарний аналіз моделі поведінки курортно-рекреаційної системи в умовах інноваційної й ринкової мінливості;
- узагальнити основні сучасні підходи та методи інвестиційного забезпечення інноваційних процесів у курортно-рекреаційній економіці;
- розробити механізм і моделі управління позиковими коштами, оптимальну інвестиційну програму для забезпечення інноваційного розвитку курортно-рекреаційних систем з урахуванням невизначеності ринкових тенденцій;
- розробити системний підхід до оцінювання та прогнозування стану приватно-державного партнерства в умовах інноваційно-інвестиційного розвитку на основі комплексу аналітичних моделей.

Об'єкт дослідження – сукупність процесів розвитку економіки курортно-рекреаційних систем в умовах інноваційно-інвестиційних перетворень.

Предмет дослідження – економіко-математичні методи та моделі аналізу й прогнозування розвитку економіки курортно-рекреаційної сфери як системи в умовах виникнення та поширення інноваційно-інвестиційних процесів.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань застосовано такі загальнонаукові методи, як системний, структурно-функціональний, історичний, статистичний. Графічний, теоретичного узагальнення – для аналізу сучасного стану й тенденцій розвитку світової та вітчизняної курортно-рекреаційної сфери в умовах інноваційної економіки й високого ступеня невизначеності зовнішнього середовища, а також формалізації інноваційно-інвестиційних процесів (розділ 1). Основою формалізації й кількісного дослідження параметрів і складових механізму інноваційно-інвестиційного розвитку економіки курортно-рекреаційних систем, інвестиційного забезпечення інноваційних процесів стали методи теорії синергетики та нелінійної динаміки, теорії оптимального управління й динамічного програмування, теорії хаосу та теорії перетину детермінованих хаосів (розділи 2, 3).

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, присвячені проблемам інноваційно-інвестиційного розвитку економіки та питанням теорії і практики економіко-математичного моделювання, методичні та статистичні матеріали Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Державної агенції України з туризму та курортів, Державної служби статистики України, Головного управління статистики у Запорізькій області, статистичні дані Світових економічних форумів (WEF), Світової туристичної організації (UNWTO), вітчизняні та міжнародні законодавчі й нормативно-правові акти, що регламентують курортно-туристичну діяльність, власні розробки автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні та розробці концептуального підходу й економіко-математичних моделей інноваційно-інвестиційних перетворень економіки курортно-рекреаційних систем з метою її розвитку, а саме:

вперше:

– розроблено концепцію аналізу та моделювання інноваційно-інвестиційних процесів, які відбуваються в курортно-рекреаційній сфері, в основу яких покладено комплекс положень, критеріїв, економіко-математичних моделей і вдосконалених методів, що дає можливість обґрунтувати нові механізми розвитку курортно-рекреаційних систем, а також оцінити результати інноваційної та інвестиційної діяльності у вигляді взаємопов'язаного системного процесу, щоб визначити шляхи подальшого економічного розвитку курортних рекреацій завдяки дослідженню структурних перетворень у нелінійних дисипативних середовищах;

удосконалено:

– методологію комплексного аналізу інноваційно-інвестиційних перетворень курортно-рекреаційної економіки на основі моделі поведінки курортно-рекреаційної системи в умовах інноваційної та ринкової мінливості, яка дає змогу оцінювати функціонування такої системи в умовах перетину детермінованих хаосів як механізму ринкового саморегулювання, а також формувати стратегії відповідно до зміни внутрішнього й зовнішнього економічного середовища;

– системний підхід до формування механізму управління позиковими коштами для формування траєкторії інноваційного розвитку на основі моделей поведінки самоорганізуючої курортно-рекреаційної системи та моделі побудови оптимальної стратегії позикових коштів, що функціонують далеко від стану рівноваги з нелінійним характером взаємодії, у результаті практичного використання якого отримано основні сценарії, які дають змогу оцінювати фінансовий стан курортно-рекреаційної системи в умовах стійкого інноваційного розвитку і в умовах виникнення хаотичного процесу;

– економіко-математичну модель побудови оптимальної інвестиційної програми забезпечення інноваційного розвитку курортно-рекреаційного комплексу з урахуванням реінвестування, що дає змогу продукувати своєчасні та ефективні економічні впливи, спрямовані на досягнення обраної мети розвитку курортно-рекреаційної системи;

набули подальшого розвитку:

– методологічний підхід до оцінювання ринку нових курортно-рекреаційних продуктів на основі моделі попиту й розширеного виробництва інноваційних курортно-рекреаційних продуктів, яка дає змогу розраховувати оптимальну величину попиту на інноваційний продукт та прогнозувати майбутнє ціноутворення, у результаті практичного використання якого отримано формальні умови переходу на розширене виробництво інноваційних продуктів і можливості виникнення технологічної пастки;

– методи моделювання головних функцій інновацій у курортно-рекреаційній економіці, на основі яких доведено, що відтворювальна функція є важливим джерелом фінансування розширеного відтворення та розвитку, що дає змогу

побудувати модель багатокритеріальної оптимізації з урахуванням отриманих співвідношень на основі кількісного визначення дій системи інновацій у термінах існування вхідних впливів;

– системний підхід до формування механізму державно-приватного партнерства в курортно-рекреаційній економіці на основі комплексу аналітичних моделей розподілу витрат і доходів, які базуються на пріоритетних схемах розподілу, методах нелінійної й системної динаміки, що дає можливість моделювати процес здійснення спільного державно-приватного вибору інноваційної та інвестиційної політики.

Практичне значення одержаних результатів дисертації полягає в тому, що розроблені та запропоновані в ній наукові положення й висновки поглиблюють теоретико-методологічний та економіко-математичний інструментарій моделювання інноваційно-інвестиційних перетворень економіки курортно-рекреаційних систем, що дає змогу ставити й розв'язувати завдання аналізу та прогнозування економічного розвитку курортно-рекреаційних систем різного рівня. Теоретичні й методологічні положення роботи доведено до рівня конкретних пропозицій щодо формування комплексного системного механізму розвитку економіки курортно-рекреаційних систем в умовах високого рівня невизначеності та стохастичності ринкового середовища держави. Упровадження цих розробок у практику діяльності національних курортно-рекреаційних комплексів суттєво підвищує якість економічних рішень щодо доцільної їх поведінки в стратегічному й тактичному періодах на підставі врахування тенденцій розвитку макросередовища та ресурсоспроможності; дає змогу знизити різноманітні втрати й локалізувати можливість виникнення негативних тенденцій їх функціонування, що в перспективі забезпечить курортно-рекреаційній сфері одне з провідних місць у структурі господарського комплексу.

Запропоновані підходи, практичні пропозиції та рекомендації, що містяться в дисертаційній роботі, використано в практичній діяльності ПрАТ «Приазовкурорт» (довідка № 03/2310 від 23.11.2016) у частині розв'язання проблем, пов'язаних з прогнозуванням та управлінням попитом, плануванням спільного вибору інноваційної й інвестиційної політики, підвищенням конкурентоспроможності курортно-рекреаційного комплексу та можливостями розвитку курортно-рекреаційного об'єднання. Фахівцями комунального підприємства ДОО «Червона гвоздика» Виконавчого комітету Бердянської міської ради Запорізької області (довідка № 49 від 23.03.2017) використано розробки дисертанта щодо стратегічного планування діяльності курортно-рекреаційного комплексу м. Бердянська на основі додаткових інноваційних ефектів, формування стратегій мультиплікативного розвитку курортно-рекреаційної сфери та комплексу заходів щодо управління інноваційно-інвестиційними процесами в курортній діяльності за участю міської влади. Рекомендації щодо планування діяльності курортно-рекреаційного комплексу на основі моделі попиту й розширеного виробництва інноваційних курортно-рекреаційних продуктів, а також підхід до управління позиковими коштами для забезпечення інноваційної діяльності на основі моделей інвестиційного забезпечення інноваційних процесів використано ТОВ «Санаторій “Нива”» в практичній діяльності (довідка № 54

від 12.04.2017). Основні положення дисертації щодо розробки економіко-математичних моделей інноваційно-інвестиційного розвитку впроваджено в навчальний процес на гуманітарно-економічному факультеті Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 54-01/470 від 03.05.2017) при проведенні лекційних і практичних занять з курсів «Моделювання економіки» та «Моделювання економічної динаміки» для студентів спеціальності «Економічна кібернетика».

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є завершеним самостійним науковим дослідженням, в якому викладено авторський підхід до теоретико-методологічних та економіко-математичних засад моделювання інноваційно-інвестиційного розвитку економіки курортно-рекреаційних систем. Наукові результати й висновки, які виносяться на захист, одержані здобувачем самостійно. Авторський внесок у праці, опубліковані в співавторстві, вказано в списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки та результати дослідження доповідались й обговорювалися на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, а саме: IV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Системний аналіз. Інформатика. Управління» (м. Запоріжжя, 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегія та механізми прискореного інноваційного розвитку економіки України на засадах соціально-екологічної відповідальності» (м. Вінниця, 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційні засади сталого розвитку національного господарства» (м. Кам'янець-Подільський, 2014 р.); II Міжнародній конференції «Business, Law & Economics» (м. Афіни, Греція, 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Прогнозування соціально-економічних процесів (ПСЕП 2015)» (м. Бердянськ, 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «М. І. Туган-Барановський: творча спадщина та сучасна економічна наука» (м. Харків, 2015 р.); 9-й Міжнародній конференції «Chaotic Modeling and Simulation (CHAOS 2016)» (м. Лондон, Англія, 2016 р.); 8-й Міжнародній конференції «The Economies of Balkan and Eastern Europe Countries in the changed world (EBEES 2016)» (м. Спліт, Хорватія, 2016 р.); III Міжнародній конференції «Business, Law & Economics» (м. Афіни, Греція, 2016 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Економічна кібернетика: проблеми управління соціально-економічними системами» (м. Дніпропетровськ, 2016 р.); Першій національній науково-методичній конференції «Економіко-математичне моделювання» (м. Київ, 2016 р.); 9-й Міжнародній конференції «Современные проблемы моделирования социально-экономических систем (MPSESM-IX)» (м. Харків, 2017 р.); 6-й Міжнародній науково-практичній конференції «Моніторинг, Моделювання, Менеджмент Емерджентної Економіки» (м. Одеса, 2017 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 30 наукових праць, з них 3 – у колективних монографіях, 10 – у наукових фахових виданнях (з яких 5 входять до міжнародних наукометричних баз даних), 1 – у зарубіжному виданні, 16 – за матеріалами конференцій. Загальний обсяг публікацій – 12,6 д. а., з них автору належить 11,4 д. а.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та чотирьох додатків. Повний

обсяг роботи становить 235 сторінок, з них основний текст – 178 сторінок, список використаних джерел – 28 сторінок, додатки – 24 сторінки. Робота містить 12 таблиць, 20 рисунків. Список використаних джерел включає 250 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації; вказано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження; вказано наукову новизну й практичне значення одержаних результатів; наведено дані щодо апробації та публікацій.

У *першому розділі* – **«Системний розвиток курортно-рекреаційної сфери в умовах трансформаційної економіки»** – проведено комплексний аналіз ролі й місця курортних рекреацій у розвитку національної економіки та тенденцій зміни їх стану в процесі ринкових перетворень економіки України. Як методологію системного аналізу економічних процесів, які відбуваються в курортно-рекреаційній сфері, запропоновано використовувати розроблені концептуальні положення щодо моделювання й аналізу інноваційно-інвестиційного розвитку, в основу яких покладено комплекс положень і принципів, що дають можливість обґрунтувати нові механізми розвитку курортно-рекреаційних систем, визначити стратегії та параметри їх економічної діяльності й оцінити результати інноваційно-інвестиційних перетворень.

Розглядаючи на їх основі сучасний стан курортно-рекреаційного потенціалу України, необхідно відзначити наявність сприятливих умов і ресурсів, що створює передумови для формування високорозвиненого, конкурентоспроможного рекреаційного комплексу. Проте наявний ресурсний потенціал використовують недостатньо, а розвиток рекреацій не лише відстає від провідних країн світу, а й не відповідає вимогам сучасного споживача. Вітчизняна індустрія курортів формує менше ніж 3% ВВП і не відіграє значної ролі в економічному розвитку нашої країни, тоді як в економічно розвинених країнах цей показник досягає 16–20%. Сучасна економічна ситуація в Україні вимагає різкого підвищення економічної ролі курортів.

Для дослідження механізму інноваційно-інвестиційних перетворень у розділі введено визначення та розроблено концепцію інноваційно-інвестиційного розвитку курортно-рекреаційних систем шляхом зміни взаємозв'язку, складу або структури елементів, що впливає на синергетичні властивості системи. Їх сутність полягає в перетворенні структури системи для отримання нової системної властивості. Відповідно, введено різні критерії інноваційно-інвестиційного розвитку системи: комплексні, локальні та структурно-функціональні показники, структурна нестійкість тощо. У сукупності це дає змогу подати інноваційно-інвестиційні перетворення курортно-рекреаційних систем як якісні перетворення в контексті економічного розвитку (рис. 1).

Такий підхід є основою для методології системного аналізу та моделювання економічних процесів, що відбуваються в курортно-рекреаційній сфері, і дає змогу розробляти обґрунтовані практичні рішення й вибирати доцільні стратегії переходу до системного управління економікою, яке забезпечує інтеграцію, взаємодію та постійний процес відтворення стійких конкурентних переваг у курортно-рекреаційних системах.

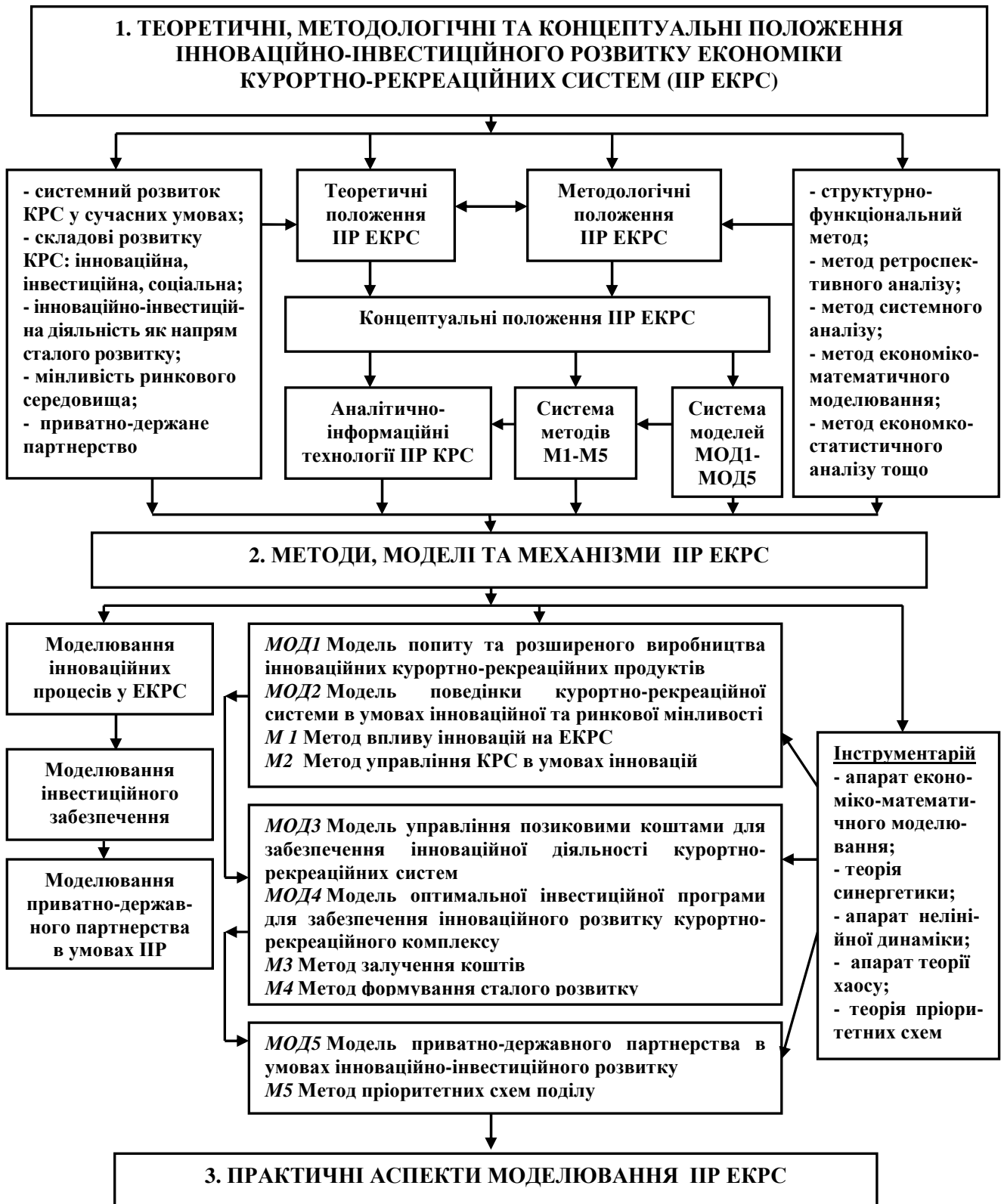

Рис. 1. Концепція інноваційно-інвестиційного розвитку курортно-рекреаційних систем (розроблено автором)

У другому розділі – «Моделювання інноваційних процесів у курортно-рекреаційній економіці» – проаналізовано існуючі теорії функціонування та моделювання інноваційних процесів; розроблено й теоретично обґрунтовано підхід до побудови механізму інноваційних перетворень курортно-рекреаційної економіки на основі теорії інновацій і сукупності моделей на її засадах.

На основі комплексного аналізу побудовано класифікацію економічних інновацій, досліджено інноваційно-інвестиційний потенціал курортно-рекреаційної системи як базис здійснення інноваційної й інвестиційної діяльності в органічній єдності. Доведено, що однією з головних системних властивостей таких систем є інноваційність, яка є основою розвитку прогресуючого перетворення, причиною якого є зміна її структурних елементів та зв'язків, що виходять за межі можливостей самоорганізації системи на попередньому рівні.

Згідно з інноваційно-інвестиційним підходом модифіковано модель вибору інноваційної політики курортно-рекреаційною системою. Її особливістю є можливість моделювання процесу здійснення спільного вибору інноваційної та інвестиційної політики.

Формалізовано основні функції інновацій у курортно-рекреаційній економіці, які є джерелом саморозвитку та функціональної стійкості рекреаційних систем. Показано, що відтворювальна функція є важливим джерелом фінансування розширеного відтворення й розвитку. Для кількісного визначення дій системи відтворення побудовано модель, яка доводить, що розв'язок задачі розширеного відтворення можна отримати на основі моделі багатокритеріальної оптимізації з урахуванням отриманих співвідношень.

Для оцінювання ринку нових курортно-рекреаційних продуктів розроблено модель попиту та розширеного виробництва інноваційних курортно-рекреаційних продуктів, яка дає змогу розраховувати оптимальну величину попиту на інноваційні продукти. Модель має такий вигляд:

$$\overline{q_{n+1}} = \frac{Q}{1 + \sum_j a_j} \left(\frac{1}{p_{n+1}} - \frac{1}{\overline{p}_n} \right), \quad \overline{q_j} = \frac{a_j Q}{(1 + \sum_j a_j) p_j} \left(\frac{p_{n+1}}{p_{n+1} \sum_j a_j} + 1 \right), \quad j = \overline{1, n}, \quad (1)$$

де $\overline{q_{n+1}}$ – обсяги споживання інноваційних продуктів; $\overline{q_j}$ – обсяги споживання традиційних продуктів; Q – дохід; p_{n+1} – ціна інноваційного продукту; p_n – ціна традиційного продукту; $a_j = p_j q_j / p_1 q_1$ – чинник корисності продукту. Отримано формальні умови переходу на розширене виробництво таких продуктів та можливості виникнення технологічної пастки (рис. 2).

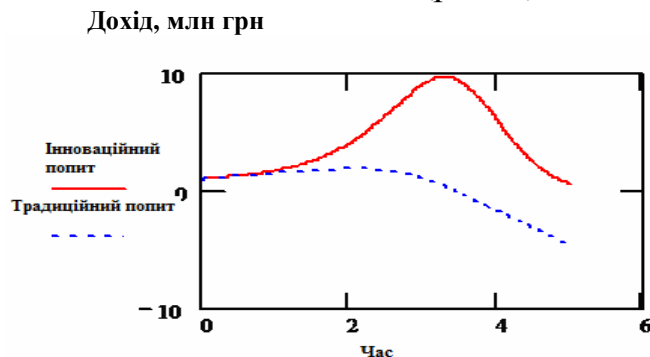

Рис. 2. Попит на інноваційні та традиційні курортно-рекреаційні продукти на прикладі Приазов'я (розроблено автором)

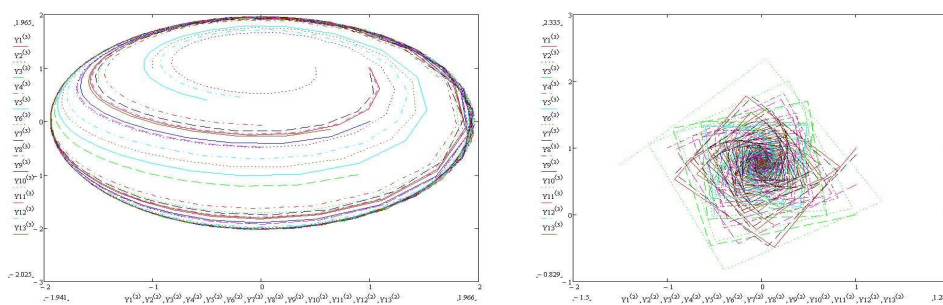
Функціонування в ринкових умовах змушує по-новому оцінювати потенціал курортно-рекреаційних систем і здійснювати пошук альтернативних варіантів

інноваційно-інвестиційного розвитку. Відповідно, у розділі побудовано й досліджено модель поведінки курортно-рекреаційної системи в умовах інноваційної та ринкової мінливості, яка дає змогу оцінювати функціонування курортно-рекреаційної системи в умовах перетину детермінованих хаосів як механізму ринкового саморегулювання.

Модель має вигляд:

$$\frac{dx}{dt} = kx + y - xS, \quad \frac{dy}{dt} = -x, \\ \frac{dS}{dt} = -\varepsilon S + \varepsilon R(x, y)(x + y)^n, \quad R(x, y) = \begin{cases} 1, & (x, y) > 0, \\ 0, & (x, y) \leq 0 \end{cases} \quad (2)$$

де x – виробництво традиційного курортно-рекреаційного продукту; k – параметр, що враховує зростання виробництва продукту x ; y – виробництво інноваційного курортно-рекреаційного продукту; S – ринкові коливання попиту на курортно-рекреаційні продукти; ε – параметр інерційності попиту; $R(x, y)$ – індикатор ринкових коливань; $n > (3/2)te^{-u}$ – область переходу грані хаосу. Досліджено різні сценарії, отримані в результаті моделювання динаміки інноваційної діяльності при різних значеннях параметрів (рис. 3).

а) сценарій стійкого циклу

б) сценарій перемішування траєкторій

Рис. 3. Перемішування фазових траєкторій в умовах перетину детермінованих хаосів (розроблено автором)

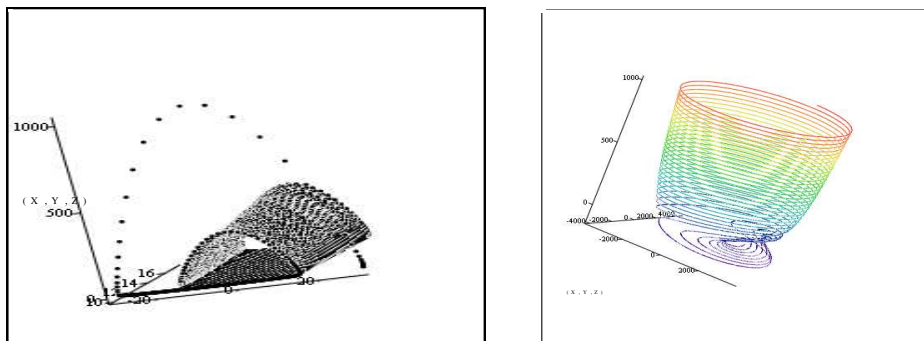
Аналітика результатів моделювання свідчить про можливість виділити значення управляючого впливу, здатного в умовах нестійкості підштовхнути систему до одного зі сприятливих шляхів розвитку та запустити процес самоорганізації. Отже, найважливіша роль управління в періоди нестійких і кризових ситуацій полягає в тому, щоб ефективно використовувати хаос та підштовхнути систему до розвитку інноваційним шляхом.

У третьому розділі – «**Моделювання інвестиційного забезпечення інноваційних процесів в курортно-рекреаційній економіці**» – розроблено та обґрунтовано практичні положення щодо моделювання, аналізу й удосконалення інвестиційного забезпечення інноваційних процесів у курортно-рекреаційних системах з метою формування сучасних механізмів їхнього інноваційно-інвестиційного розвитку, які розвивають і доповнюють системний підхід до визначення поведінки складної системи в умовах невизначеності та нестационарності ринкових процесів.

Дослідження в напрямі розробки економічних механізмів та моделей ефективного розвитку дали змогу виділити сукупність основних підходів до інвестування інноваційного розвитку курортно-рекреаційних систем. Доведено, що ефективний розвиток таких систем визначається механізмами державно-корпоративного типу як цілісної системи вибору видів інвестування, регулювання руху інвестицій щодо їх акумулювання, спрямування на розвиток шляхом організації взаємодії між державою та суб'єктами господарювання. Розроблено системний підхід до формування механізму на основі моделі оптимальної інвестиційної програми, який дає змогу залучити позикові кошти в оптимальному плані для формування траєкторії інноваційного розвитку національного курортного комплексу. Модель має вигляд:

$$\begin{aligned} \frac{dY_0}{dt} &= Y_0 + v(Y_1 + \lambda), & \frac{dY_1}{dt} &= \alpha KY_1 - \mu\beta Y_2 - \lambda, \\ \frac{dY_2}{dt} &= (bY_0 - c\lambda Y_1) + K(Y_0 + \lambda), \end{aligned} \quad (3)$$

де Y_0 – загальний дохід комплексу з урахуванням інноваційної складової Y_1 ; Y_2 – дохід конкурентів майбутніх періодів; β – споживчий бюджет; K – дохід з кожного реалізованого курортно-рекреаційного продукту; λ – розмір позикового капіталу; α, μ, v, c, b – відповідні коефіцієнти пропорційності. У результаті моделювання отримано сукупність сценаріїв: стійкого інноваційного розвитку, зростання економіки рекреаційної системи, виникнення хаотичної динаміки (рис. 4).

а) стійке функціонування системи б) сценарій розвитку хаосу в системі

Рис. 4. Атрактори траєкторії інноваційно-інвестиційного розвитку курортно-рекреаційної системи в умовах використання позикових коштів (розроблено автором)

З метою подальшої розбудови практичних положень розроблено й обґрунтовано підхід до моделювання та оцінювання оптимальної інвестиційної програми для забезпечення інноваційного розвитку курортно-рекреаційних систем з урахуванням реінвестування, що дає змогу продукувати своєчасні та ефективні економічні впливи, спрямовані на досягнення обраної мети розвитку курортно-рекреаційної системи. Результати моделювання доводять, що розроблена модель дає змогу отримувати варіанти структур інвестиційної програми, що відрізняються термінами реалізації проектів, обсягами їх фінансування, а також величинами оцінюваних показників (рис. 5). Це сприяє дослідженню інвестиційних

можливостей програми й надає інформацію для ухвалення рішення про її конфігурацію із залученням формальних критеріїв.

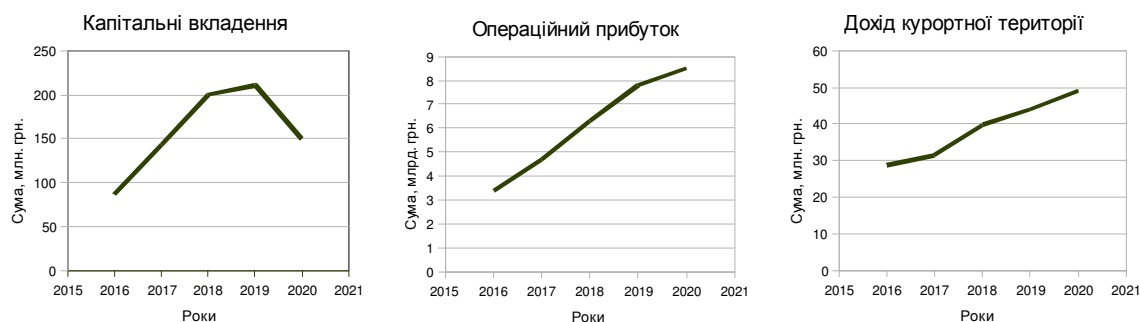

Рис. 5. Базовий сценарій застосування оптимальної інвестиційної програми в курортно-рекреаційному комплексі Приазов'я (розроблено автором)

Дослідженнями доведено, що серед основних інструментів реалізації стратегій розвитку все більше актуалізується використання державно-приватного партнерства як стратегічного ресурсу сталого розвитку курортно-рекреаційної економіки та зростання її конкурентоспроможності. Розглянуто економічну сутність, принципи й ознаки партнерства, запропоновано класифікацію видів і форм державно-приватного партнерства в курортно-рекреаційній сфері.

Для розв'язання найбільш поширених в умовах ринкової економіки завдань: фінансування спільного проекту, фінансування програм розвитку та розподілу доходів – розроблено моделі розподілу витрат і доходів, що базуються на пріоритетних схемах розподілу та методах нелінійної й системної динаміки. Їх особливістю є можливість моделювання процесу здійснення спільного державно-приватного вибору інноваційної політики та інвестиційної політики. Узагальнення результатів проведення модельних експериментів дало змогу отримати кількісні та якісні значення чинників, дослідити траєкторії руху в умовах інноваційно-інвестиційного розвитку.

Упровадження результатів дослідження в практику діяльності курортно-рекреаційних систем різного рівня дало змогу отримати економічний ефект. Він зумовлений новим інноваційно-інвестиційним підходом до економічного розвитку, який раніше не застосовували. Зокрема, суттєво змінено планування спільного вибору інноваційної та інвестиційної політики (ПрАТ «Приазовкурорт»), удосконалено стратегічне планування діяльності курортно-рекреаційного комплексу м. Бердянська на основі інноваційних ефектів (ДОО «Червона гвоздика» Виконавчого комітету Бердянської міської ради Запорізької області), змінено управління позиковими коштами (ТОВ «Санаторій «Нива»»).

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення й запропоновано нове вирішення наукового завдання щодо розробки та застосування сучасних економіко-математичних методів і моделей для дослідження інноваційно-інвестиційних перетворень економіки курортно-рекреаційних систем з метою подальшого її розвитку за умов високого ступеня невизначеності, нестационарності економічних процесів та стохастичності зовнішнього середовища. Проведене наукове

дослідження дало змогу сформулювати такі загальні висновки, які відображають вирішення завдань відповідно до поставленої мети:

1. За результатами комплексного аналізу сучасного стану й тенденцій розвитку світової та вітчизняної економіки доведено, що курортно-рекреаційна сфера є однією з найбільш високоприбуткових і тих, що найбільш динамічно розвиваються, входять до основних бюджетоутворюючих галузей багатьох розвинених країн. Проте наявний ресурсний потенціал вітчизняних курортно-рекреаційних систем використовується недостатньо, а розвиток рекреацій не лише суттєво відстає від провідних країн світу, а й не відповідає вимогам сучасного споживача. Необхідність досліджень інноваційно-інвестиційних перетворень економіки курортно-рекреаційних систем пов'язана із сучасним її станом, а також відсутністю комплексних системних підходів до подальшого її розвитку. Така ситуація суттєво ускладнює розробку обґрунтованих практичних рішень і, відповідно, перехід до системного управління економікою, який би забезпечував постійне відтворення стійких конкурентних переваг у курортно-рекреаційних системах.

2. На основі визначення особливостей і закономірностей економічного розвитку національної курортно-рекреаційної сфери розроблено комплексний підхід до створення механізму формування конкурентоспроможності організацій курортно-рекреаційного комплексу, ґрунтуючись на взаємодії адаптивної та інноваційної складових. Доведено, що конкурентоспроможність таких систем визначається переважно механізмами оптимальності, адаптивності й інноваційно-інвестиційності, що дає змогу своєчасно модифікувати існуючу або формувати нову мету й стратегії розвитку курортно-рекреаційних систем та адекватно реагувати на динаміку зміни ринкового середовища.

3. Уперше розроблено концептуальні положення щодо моделювання та аналізу інноваційно-інвестиційного розвитку економіки курортно-рекреаційних систем. В їх основу покладено комплекс положень, критеріїв та формальних визначень, що дають змогу обґрунтувати нові механізми розвитку курортно-рекреаційних систем, визначити параметри їх стійкого економічного функціонування, оцінити результати інноваційно-інвестиційних перетворень. Обраний інструментарій дає змогу визначати шляхи подальшого економічного розвитку курортних рекреацій завдяки дослідженню структурних перетворень у нелінійних дисипативних середовищах.

4. Систематизовано наукові підходи до інноваційного аспекту розвитку економіки курортно-рекреаційної сфери, досліджено види інновацій та їх властивості. Побудовано модифіковану модель поведінки курортно-рекреаційної системи з упровадження інновацій та отримано умови спільного вибору інноваційної й інвестиційної політики. На підставі результатів моделювання та проведеної аналітики обґрунтовано закономірності інноваційних процесів у курортно-рекреаційній економіці. Доведено, що інноваційна діяльність у цій сфері розвивається циклічно, існує взаємовплив інноваційних циклів різної тривалості, а також їх взаємодія із циклічною динамікою інших сфер економіки, хвилі інноваційної активності нерівномірно розподілені в просторі.

5. Досліджено основні моделі виробництва інноваційних курортно-рекреаційних продуктів в умовах економічного розвитку та встановлено, що

специфіка функціонування курортно-рекреаційних систем не дає змоги застосовувати їх у повному обсязі. У зв'язку із цим розроблено модель попиту та розширеного виробництва інноваційних курортно-рекреаційних продуктів для дослідження можливих сценаріїв функціонування таких систем відповідно до оптимального попиту в умовах високого рівня невизначеності й непередбачуваності проявів зовнішнього середовища. Отримано та формалізовано основні функції інновацій у курортно-рекреаційній економіці. Доведено, що вони є джерелом саморозвитку та самоорганізації курортно-рекреаційних систем, а також важливим внутрішнім процесом і структуротвірним елементом.

6. З метою формування нового методологічного підходу до інноваційно-інвестиційного розвитку побудовано й досліджено модель поведінки курортно-рекреаційної системи в умовах інноваційної та ринкової мінливості. Результатами моделювання доведено, що вплив інноваційного й зовнішнього ринкового хаосу на економіку курортно-рекреаційної системи приводить до деформації її природи. Значно посилюється її хаотична складова, що спричиняє втрату стійкості курортно-рекреаційної економіки в умовах невизначеності. Перманентна криза приводить систему в режим біфуркаційного розвитку, для якого характерна часта зміна напрямку руху. У зв'язку із цим у їх поведінці спостерігаються аномалії, зокрема, ефект перемішування та виникнення гіперхаосу.

7. Розроблено підхід до моделювання інвестиційного забезпечення інноваційних процесів у курортно-рекреаційній економіці. На його основі побудовано модель управління позиковими коштами для забезпечення інноваційної діяльності курортно-рекреаційних систем, яка дає змогу будувати оптимальну стратегію використання позикових коштів для формування траєкторії інноваційного розвитку. Отримано сукупність сценаріїв, що відповідають стійкому інноваційному розвитку курортно-рекреаційних систем в умовах використання позикових коштів. При моделюванні знайдено співвідношення значень управляючих параметрів, за яких виникають хаотичні процеси й система потрапляє в дивний атрактор. Його фазовий портрет схожий на фазовий портрет хаотичного атрактора Лоренца, що також підтверджується показниками Ляпунова. Запропонований підхід, на відміну від інших альтернативних, передбачає можливість розглядати особливості формування попиту на залучені кошти, властиві курортно-рекреаційній економіці.

8. Теоретичне узагальнення результатів аналізу економічних механізмів та моделей управління інвестиційною діяльністю в курортно-рекреаційній сфері дало змогу виділити сукупність основних сучасних підходів і методологій управління інвестиціями. З метою формування практичних положень їх застосування розроблено модельний підхід до створення оптимальної інвестиційної програми для забезпечення інноваційного розвитку курортно-рекреаційного комплексу з урахуванням реінвестування прибутку. Результати моделювання показали, що розроблена модель дає змогу отримувати варіанти структури інвестиційної програми, що відрізняються термінами реалізації проектів, обсягами їх фінансування, а також величинами оцінюваних показників. Це сприяє дослідженню інвестиційних можливостей програми й надає інформацію для ухвалення рішення про її конфігурацію із залученням формальних критеріїв.

9. Для подальшої розбудови практичних положень розроблено системний підхід до формування механізму державно-приватного партнерства в умовах інноваційно-інвестиційного розвитку курортно-рекреаційної економіки на основі комплексу аналітичних моделей, які можна розглядати як розвиток класичних методів і процедур проектного фінансування в частині завдань розподілу витрат та доходів. Моделі базуються на методах пріоритетних схем розподілу й методах нелінійної та системної динаміки. Їх особливістю є можливість моделювання процесу здійснення спільного державно-приватного вибору інноваційної політики та інвестиційної політики. Узагальнення результатів проведення модельних експериментів дало змогу отримати кількісні та якісні значення чинників, дослідити траєкторії руху в умовах інноваційно-інвестиційного розвитку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Жваненко С. А. Модель управління інноваційним розвитком національного курортно-рекреаційного комплексу / С. А. Жваненко, П. В. Захарченко // Прикладні аспекти прогнозування розвитку складних соціально-економічних систем: [колективна монографія] – Бердянськ: Видавець Ткачук О. В., 2015. – 384 с. *Особистий внесок: побудовано та проаналізовано модель переходу на інноваційні продукти в курортно-рекреаційних системах. (23,3/0,73 д. а.)*

2. Жваненко С. А. Управління інноваційним розвитком національного курортно-рекреаційного комплексу / С. А. Жваненко, П. В. Захарченко // Соціально-економічні проблеми просторового розвитку: [колективна монографія] / за ред. В. Дучмали, Т. Несторенко. – Бердянськ: ФЛ-П Ткачук А. П., 2015. – 344 с. *Особистий внесок: побудовано та проаналізовано модель попиту й розширеного виробництва інноваційних курортно-рекреаційних продуктів. (21,53/0,64 д. а.)*

3. Жваненко С. А. Моделі оптимізації потенціалу та інноваційного розвитку підприємств національного курортно-рекреаційного комплексу / С. А. Жваненко, П. В. Захарченко // Теоретичні, науково-методичні та прикладні засади ефективності функціонування і розвитку підприємств: [колективна монографія] / за ред. А. А. Жигіря. – Бердянськ: Видавець Ткачук О. В., 2016. – 420 с. *Особистий внесок: побудовано та проаналізовано модель функцій інновацій у курортно-рекреаційній системі. (24,3/0,73 д. а.)*

Статті в наукових фахових виданнях України

4. Жваненко С. А. Модель інноваційного розвитку економіки національного курортно-рекреаційного комплексу / С. А. Жваненко, П. В. Захарченко // Економіка та держава. – 2013. – № 4. – С. 47–51. (0,72/0,6 д. а.)

5. Жваненко С. А. Інноваційні стратегії в економіці курортно-рекреаційних систем / С. А. Жваненко, П. В. Захарченко // Культура народів Причорномор'я. – 2013. – № 243. – С. 34–39. (0,61/0,55 д. а.)

6. Жваненко С. А. Инновации и хаос в экономике курортно-рекреационных систем / С. А. Жваненко // Глобальні та національні проблеми економіки [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/vipusk-1-2014/313-zhvanenko-s-a-innovatsii-i-khaos-v-ekonomike-kurortno-rekreationsionnykh-sistem>. (0,64 д. а.)

7. Жваненко С. А. Модель конкурентоспроможності територіального курортно-рекреаційного комплексу / С. А. Жваненко, П. В. Захарченко // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2016. – Вип. 90. – С. 78–85. (0,62/0,55 д. а.)

8. Жваненко С. А. Конкурентоспроможність курортно-рекреаційних систем в умовах інноваційно-інвестиційного розвитку / С. А. Жваненко // Причорноморські економічні студії. – 2016. – № 5. – С. 182–187. (0,64 д. а.)

*Статті в наукових фахових виданнях України,
які входять до міжнародних наукометричних баз даних*

9. Жваненко С. А. Моделювання попиту та розширеного виробництва інноваційних курортно-рекреаційних продуктів / С. А. Жваненко, П. В. Захарченко // Бізнес Інформ. – 2013. – № 4. – С. 23–29. (0,76/0,68 д. а.)¹

10. Жваненко С. А. Курортно-рекреаційна сфера як чинник економічного зростання національної економіки / С. А. Жваненко // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 5. – С. 73–78. (0,6 д. а.)²

11. Жваненко С. А. Інноваційно-інвестиційна діяльність як інструмент розвитку економіки курортно-рекреаційних систем / С. А. Жваненко // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – 2016. – Вип. 4. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5208&p=1>. (0,73 д. а.)³

12. Жваненко С. А. Моделі управління позиковими коштами для забезпечення інноваційної діяльності курортно-рекреаційного комплексу / С. А. Жваненко, П. В. Захарченко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – № 11. – С. 46–51. (0,82/0,74 д. а.)⁴

13. Жваненко С. А. Модель оптимальної інвестиційної програми для забезпечення інноваційного розвитку курортно-рекреаційного комплексу / С. А. Жваненко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2017. – № 23. – С. 170–175. (0,6 д. а.)⁵

Стаття в зарубіжному виданні

14. Zhvanenko S. Behavior resort-recreation system in the conditions of innovative and market changeability / S. Zhvanenko, P. Zakharchenko // European Journal of economics and management. – 2016. – Vol. 2. – Part 2. – P. 128–145. (0,97/0,91 д. а.)⁶

Матеріали наукових конференцій

15. Жваненко С. А. Системный подход к исследованию инновационных процессов в экономике курортно-рекреационных систем / С. А. Жваненко, П. В. Захарченко // Системний аналіз. Інформатика. Управління : зб. тез наук.-практ. конф. – Запоріжжя : Класич. приват. ун-т, 2013. – С. 11–13. (0,3/0,2 д. а.)

¹ Входить до наукометричних баз: РІНЦ, INDEX COPERNICUS, ULRICHSWEB GLOBAL SERIALS DIRECTORY.

² Входить до наукометричних баз: SIS, INDEX COPERNICUS.

³ Входить до наукометричних баз: НБД_SIS, INDEX COPERNICUS.

⁴ Входить до наукометричних баз: РІНЦ, INDEX COPERNICUS, RESEARCHBIB, GOOGLE SCHOLAR.

⁵ Входить до наукометричних баз: РІНЦ, INDEX COPERNICUS.

⁶ Входить до наукометричних баз: INDEX COPERNICUS, EBSCO.

16. Жваненко С. А. Управління інноваційно-інвестиційним розвитком курортно-туристичної сфери України / С. А. Жваненко // Стратегія та механізми прискореного інноваційного розвитку економіки України на засадах соціально-екологічної відповідальності : зб. тез Міжнар. наук. конф. – Вінниця : Вінниц. нац. агр. ун-т, 2014. – С. 126–131. (0,3 д. а.)

17. Жваненко С. А. Моделювання впливу інновацій на розвиток курортно-туристичної сфери в умовах трансформаційної економіки / С. А. Жваненко // Інноваційні засади сталого розвитку національного господарства : зб. тез Міжнар. наук. конф. – Кам'янець-Подільський : Поділ. держ. агр.-техніч. ун-т, 2014. – С. 81–84. (0,3 д. а.)

18. Zhvanenko S. Innovative-investment development of health economics on Ukraine / S. Zhvanenko, P. Zakharchenko // Annual International Conference on Business, Law & Economics: Book of Abstract the International Conference, May 4–7, 2015 / publishing University of Athens. – Athens, Greece, 2015. – P. 130–131. (0,4/0,2 д. а.)

19. Жваненко С. А. Модель інноваційно-інвестиційного розвитку курортно-туристичної сфери України / С. А. Жваненко // Розвиток національної економіки теорія і практика : зб. тез Міжнар. наук. конф. – Olsztyn, Poland, 2015. – С. 266–267. (0,2 д. а.)

20. Жваненко С. А. Моделювання інноваційно-інвестиційного розвитку національної курортно-туристичної сфери / С. А. Жваненко // Економічна кібернетика: від теорії до практики : зб. тез наук. конф. – Дніпропетровськ : Нац. металургійна академія України, 2015. – С. 250–254. (0,2 д. а.)

21. Жваненко С. А. Модель інноваційно-інвестиційного розвитку курортно-туристичної сфери України / С. А. Жваненко // Сучасні проблеми моделювання соціально-економічних систем : зб. тез Міжнар. наук. конф. – Харків : Нац. економ. ун-т, 2015. – С. 40–43. (0,2 д. а.)

22. Жваненко С. А. Модель розвитку курортно-рекреаційної економіки на основі трансформаційного циклу / С. А. Жваненко // М. І. Туган-Барановський: творча спадщина та сучасна економічна наука : зб. тез Міжнар. наук. конф. – Харків : Харків. нац. ун-т, 2015. – С. 118–124. (0,3 д. а.)

23. Zhvanenko S. Innovation and Chaos in Economic Systems / S. Zhvanenko, P. Zakharchenko // 9th Chaotic Modeling and Simulation International Conference: Book of Abstract the International Conference / publishing University of London. – London, UK, 2016. – P. 120–121. (0,4/0,2 д. а.)

24. Zhvanenko S. Resort-Recreation and Tourism Industry of Ukraine in the World Community / S. Zhvanenko, P. Zakharchenko // 3rd Annual International Conference on Business, Law & Economics: Book of Abstract the International Conference / publishing University of Athens. – Athens, Greece, 2016. – P. 92–94. (0,54/0,2 д. а.)

25. Zhvanenko S. Resort-Recreation and Tourism Industry of Ukraine in the European Community / S. Zhvanenko, P. Zakharchenko // The Economies of Balkan and Eastern Europe Countries in the changed World: book of Abstract the International Conference / publishing University of Split. – Split, Croatia, 2016. – P. 53–54. (0,42/0,2 д. а.)

26. Жваненко С. А. Системний взаємозв'язок оптимальності та конкурентоспроможності в діяльності курортно-рекреаційних систем /

С. А. Жваненко // Економічна кібернетика: проблеми управління соціально-економічними системами : зб. тез наук. конф. – Дніпропетровськ : Нац. металургійна академія України, 2016. – С. 167–171. (0,2 д. а.)

27. Жваненко С. А. Системна модель курортно-рекреаційного комплексу / С. А. Жваненко // Моніторинг, моделювання та менеджмент емерджентної економіки : зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. конф. – Черкаси : Черкас. нац. ун-т, 2016. – С. 82–85. (0,3 д. а.)

28. Жваненко С. А. Моделювання економічних трансформацій курортно-рекреаційних систем / С. А. Жваненко // Економіко-математичне моделювання : зб. наук. пр. нац. наук.-практ. конф. – Київ : КНЕУ, 2016. – С. 140–142. (0,2 д. а.)

29. Жваненко С. А. Модель управління коштами для забезпечення інноваційної діяльності курортно-рекреаційного комплексу / С. А. Жваненко // Моніторинг, Моделювання та Менеджмент Емерджентної Економіки : зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. конф. – Одеса : Одес. нац. економ. ун-т, 2017. – С. 173–175. (0,3 д. а.)

30. Жваненко С. А. Моделювання попиту на фінансові продукти в умовах інноваційно-інвестиційної економіки / С. А. Жваненко // Сучасні проблеми моделювання соціально-економічних систем : зб. тез Міжнар. наук. конф. – Харків : Нац. економ. ун-т, 2017. – С. 47–49. (0,2 д. а.)

АНОТАЦІЯ

Жваненко С. А. Моделювання інноваційно-інвестиційного розвитку економіки курортно-рекреаційних систем. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.11 – математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці. – Класичний приватний університет, Запоріжжя, 2018.

У дисертації розроблено теоретико-методологічне забезпечення економіко-математичного моделювання механізмів економічного розвитку курортно-рекреаційної сфери в умовах інноваційно-інвестиційної економіки. Науково обґрунтовано та запропоновано концептуальні засади моделювання й аналізу інноваційно-інвестиційного розвитку економіки курортно-рекреаційних систем. В їх основу покладено комплекс положень, критеріїв та формальних визначень, що дають змогу обґрунтувати нові механізми розвитку курортно-рекреаційних систем, визначити параметри їхнього стійкого економічного функціонування, оцінити результати інноваційно-інвестиційних перетворень.

У межах розробленого забезпечення побудовано комплекс економіко-математичних моделей механізму функціонування інноваційно-інвестиційних перетворень у курортно-рекреаційних системах, сукупність структурно-функціональних та поведінкових моделей, які розвивають і доповнюють системний підхід до визначення інноваційно-інвестиційного розвитку складної курортно-рекреаційної системи в умовах нестійкості, нерівноваги та самоорганізації. Запропоновано теоретико-методологічний підхід до створення механізму формування конкурентоспроможної стратегії розвитку курортно-рекреаційного комплексу та обґрунтовано методологічні засади приватно-державного партнерства в курортно-рекреаційній сфері.

Ключові слова: моделювання, системний підхід, курортно-рекреаційні системи, інновації, інвестиції, моделі інноваційно-інвестиційного розвитку.

АННОТАЦІЯ

Жваненко С. А. Моделирование инновационно-инвестиционного развития экономики курортно-рекреационных систем. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.11 – математические методы, модели и информационные технологии в экономике. – Классический приватный университет, Запорожье, 2018.

Диссертация посвящена разработке теоретико-методологического обеспечения экономико-математического моделирования механизмов экономического развития курортно-рекреационной сферы в условиях инновационно-инвестиционной экономики. Разработаны и научно обоснованы концептуальные принципы моделирования и анализа инновационно-инвестиционного развития экономики курортно-рекреационных систем. В их основу положен комплекс положений, критериев, формальных определений и принципов, которые позволяют обосновать новые механизмы развития курортно-рекреационных систем, определить параметры их устойчивого экономического функционирования, оценить результаты инновационно-инвестиционных преобразований.

В соответствии с предложенным подходом построен комплекс экономико-математических моделей механизмов функционирования инновационно-инвестиционных преобразований в курортно-рекреационных системах, совокупность структурно-функциональных и поведенческих моделей, которые развивают и дополняют системный подход к определению инновационно-инвестиционного развития сложной курортно-рекреационной системы в условиях неустойчивости, неравновесия и самоорганизации.

Проведен комплексный анализ роли и места курортных рекреаций в развитии национальной экономики и тенденций изменения их состояния в процессе преобразований экономики Украины. Показано, что современное их состояние характеризуется наличием благоприятных условий и всевозможных ресурсов, что создает предпосылку для формирования высокоразвитого, конкурентоспособного рекреационного комплекса. Однако имеющийся ресурсный потенциал используется недостаточно.

Для оценки рынка новых курортно-рекреационных продуктов разработана модель спроса и расширенного воспроизводства инновационных курортно-рекреационных продуктов, которая позволяет рассчитывать оптимальную величину спроса на инновационный продукт и прогнозировать будущее ценообразования. Определены формальные условия перехода на расширенное производство таких продуктов и возможности возникновения технологической ловушки.

Разработан модельный подход к созданию механизма инвестиционного обеспечения инновационных стратегий развития организаций курортно-рекреационного комплекса. С целью его реализации разработан системный подход, который позволяет строить оптимальную стратегию использования заемных средств для формирования траектории инновационного развития национальной

курортно-рекреационной сферы. Сформулирован подход к моделированию и оценке оптимальной инвестиционной программы для обеспечения инновационного развития курортно-рекреационного комплекса с учетом реинвестирования. Доказано, что среди основных инструментов реализации стратегий развития все более актуализируется использование государственно-частного партнерства в качестве стратегического ресурса устойчивого развития курортно-рекреационной экономики и роста ее конкурентоспособности. С этой целью разработана модель распределения расходов и доходов, основанная на приоритетных схемах распределения и методах нелинейной и системной динамики. Ее особенностью является возможность моделирования процесса осуществления совместного государственно-частного выбора инновационной и инвестиционной политики.

Ключевые слова: моделирование, системный подход, курортно-рекреационная система, инновации, инвестиции, модели инновационно-инвестиционного развития.

SUMMARY

Zhvanenko S. A. Modeling of innovative-investment development in economy of the resort-recreation systems. – Manuscript.

The thesis for the degree of candidate of economics sciences, academic specialty 08.00.11 – mathematical methods, models and information technologies in economics. – Classic Private University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Zaporizhia, 2018.

The dissertation is devoted to development of theoretic-methodological ensuring economic-mathematical modeling the mechanisms of economic development of the resort-recreation sphere in the conditions of innovative-investment economy. Conceptual bases of modeling and the analysis of innovative-investment development of economy of resort-recreation systems are evidence-based and offered. The complex of provisions, criteria and formal definitions allowing to prove new mechanisms of development of resort-recreation systems, to determine parameters of their steady economic functioning, to estimate results of innovative and investment transformations is the basis them.

Within the developed providing the complex of economic-mathematical models of the mechanism of functioning of innovative and investment transformations in resort-recreation systems is constructed, set of structurally functional and behavioral models, which develop and supplement system approach to definition of innovative-investment development of difficult resort-recreation system in the conditions of instability, a disbalance and self-organization. Theoretic-methodological approach to creation of the mechanism of formation of the competitive strategy of development for a resort-recreation complex is offered and methodological bases of public and private partnership in the resort-recreational sphere are reasonable.

Key words: modeling, system approach, resort-recreation system, innovations, investments, models of innovative-investment development.

ЖВАНЕНКО СВІТЛАНА АНАТОЛІЇВНА

**МОДЕЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІКИ КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ СИСТЕМ**

08.00.11 – математичні методи, моделі
та інформаційні технології в економіці

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 18.01.2018.

Формат 60×84/16. Папір офсетний. Цифровий друк. Гарнітура Times.
Умовн.-друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9. Наклад 150 пр. Зам. № 3-18АБ.

Видавець та виготовлювач
Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70Б
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4392 від 20.08.2012 р.